

Ministerie van Justitie en Veiligheid
Directie Wetgeving en Juridische zaken

Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Per e-mail

Utrecht, 27 februari 2025
Ons kenmerk: 250228/RJ/JC/RM
Betreft: Verlengingswet Innovatiewet Strafvordering

Geachte mevrouw

Bij brief van 21 januari 2025 heeft u Slachtofferhulp Nederland verzocht een reactie te geven op de Verlengingswet Innovatiewet Strafvordering. Ik voldoe graag aan uw verzoek, er zijn twee onderwerpen waarop ik wil ingaan:

- 1) Opnamen van beeld, geluid of beeld en geluid als onderdeel van de verslaglegging en als wettig bewijsmiddel*
- 2) Mediation na aanvang van het onderzoek op de terechtzitting*

1) Opnamen van beeld, geluid of beeld en geluid als onderdeel van de verslaglegging en als wettig bewijsmiddel

De afgelopen periode is via drie pilots getest of het gebruik van auditieve of audiovisuele opnames van toegevoegde waarde zouden kunnen zijn in het strafproces. Uit evaluatie is gebleken dat de verwachte werklastverlichting grotendeels uitbleef, of dat de werklast zelf groter werd. Toch worden een aantal mogelijkheden tot het maken van opnames in de wet behouden voor eventueel toekomstig gebruik. Gezien de beperkte voordelen, die niet in niet in verhouding staan tot de belasting bij slachtoffers en nabestaanden, wil Slachtofferhulp Nederland het volgende meegeven:

In art. 560 WvSv en art. 562 WvSv is opgenomen dat opnames gemaakt kunnen worden tijdens het opsporingsonderzoek en tijdens het onderzoek ter terechtzitting. Slachtofferhulp Nederland maakt zich zorgen over de privacy van slachtoffers, mede omdat de opname aan de processtukken wordt toegevoegd. Kan verzekerd worden dat een opname niet in de openbaarheid komt? Slachtofferhulp Nederland acht het van groot belang dat slachtoffers worden geïnformeerd over het feit dat er opnames worden gemaakt, en over hun privacy gerelateerde rechten.

In verband met de mogelijkheid opnames te maken tijdens het onderzoek ter terechtzitting wijzen wij erop dat de aanwezigheid van een camera kan leiden tot meer spanning, bijvoorbeeld bij de uitoefening van het spreekrecht. Dat sommige slachtoffers omwille van de mogelijke opname minder geneigd zullen zijn om hun spreekrecht uit te oefenen, of om überhaupt aanwezig te zijn op de terechtzitting, is geen illusoir gevolg.

Wij pleiten dan ook voor een bezwaarmogelijkheid voor slachtoffers. Op die manier wordt aan slachtoffers de kans geboden om zich uit te laten over de mate waarin zij door de opname worden beperkt in de uitoefening van hun slachtofferrechten. Een bezwaarmogelijkheid maakt een belangenafweging mogelijk, waarbij de verschillende perspectieven zorgvuldig tegen elkaar kunnen worden afgewogen. Subsidiair kan aan slachtoffers de mogelijkheid gegeven worden om bij de rechtbank een verzoek in te dienen teneinde af te zien van het maken van opnames. Bij voorkeur zou voor de beslissing op dat verzoek een motiveringsplicht gelden.

2) Mediation na aanvang van het onderzoek op de terechtzitting

In de Innovatiewet Strafvordering¹ is de eindezaaksverklaring geïntroduceerd: de rechter kan na een geslaagde mediation, waar mogelijk tussen partijen afspraken zijn gemaakt, bepalen dat de zaak ten einde is. Aan de eindezaaksverklaring konden voorwaarden worden verbonden, die mede konden bestaan uit de tijdens de mediation gemaakte afspraken. Indien de voorwaarden worden nagekomen kan de verdachte voor dit strafbare feit niet nogmaals in rechte worden betrokken².

Mede naar aanleiding van de evaluatie van het WODC³ is ervoor gekozen om het kunnen opleggen van voorwaarden te laten vervallen omdat het niet mogelijk zou zijn toezicht te houden op het naleven van de voorwaarden. Slachtofferhulp Nederland betreurt het ten zeerste dat niet nader is onderzocht of toezicht toch op de één of andere manier zou kunnen plaatsvinden. In onze optiek zouden de 3RO bij uitstek geschikt zijn om toezicht te houden; dit is immers al één van hun kerntaken.

Wij begrijpen het voorstel in de Verlengingswet zo dat de rechter tijdens het onderzoek ter terechtzitting bekijkt of mediation van meerwaarde zou kunnen zijn, en of zowel de verdachte als het slachtoffer die route willen bewandelen. Indien dat het geval is, schorst de rechter het onderzoek voor een bepaalde termijn. Na afloop van die termijn wordt de zaak hervat en bekijkt de rechter of de uitkomst van de mediation positief is. Bij een positieve uitkomst kan de rechter een eindezaaksverklaring uitspreken. Daarna kan de verdachte niet meer in rechte worden betrokken, tenzij de afspraken niet zijn nageleefd. De wetgeving zoals deze nu voorligt leidt tot vragen over de positie van slachtoffers en benadeelden.

De wettekst maakt niet duidelijk wat er precies wordt verstaan onder een 'positieve uitkomst'. Slachtoffers en benadeelden kunnen tijdens de mediation verschillende afspraken maken, bijvoorbeeld over schadevergoeding en contact- of locatieverboden. Houdt 'positieve uitkomst' in dat de gemaakte afspraken volledig zijn nagekomen? Of is er al sprake van een positieve uitkomst als partijen tot afspraken zijn gekomen en er niets meer open ligt dat een inhoudelijke behandeling vergt? Denk aan de situatie dat er een eindezaaksverklaring wordt uitgesproken en de schadevergoeding nog niet volledig is voldaan, bijvoorbeeld omdat er is afgesproken de schadevergoeding in termijnen te voldoen.

¹ Wet van 22 juni 2022 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering ter bevordering van innovatie van verschillende onderwerpen in het kader van de modernisering van het Wetboek van Strafvordering)

² Art. 573 lid 2 Sv jo. art. 573 lid 4 Sv.

³ Kristen e.a., WODC 2024 'Evaluatie pilots Innovatiewet Strafvordering – Prejudiciële vragen en Mediation in Strafzaken'.

Hetzelfde geldt voor afspraken die de strekking hebben van een contact- of locatieverbod. Het lijkt er dus op dat van een positieve uitkomst sprake is als partijen tevreden zijn over de uitkomst van de mediation en er tussen partijen eventueel afspraken zijn gemaakt.

Door het ontbreken van toezicht is de 'nakoming van afspraken' na een eindezaaksverklaring enkel en alleen gelegen in de intrinsieke wil van verdachte. Worden de afspraken niet nagekomen, dan is het aan het slachtoffer om actie te ondernemen. Het slachtoffer dient in zo'n geval zelf bij het OM aan te kloppen en kenbaar te maken dat er niet wordt nagekomen. Het slachtoffer zou hier niet mee belast moeten worden. Zou er bijvoorbeeld toezicht zijn vanuit de 3RO, dan ligt de verantwoordelijkheid bij een professionele instantie.

Het is overigens niet gezegd dat een melding van het slachtoffer bij het OM leidt tot hervatting van de strafzaak. Immers, artikel 573 lid 4 Sv bepaalt alleen dat de verdachte niet nogmaals in rechte kan worden betrokken als de afspraken zijn nagekomen, behoudens het geval dat de afspraken voor herstel die in het kader van de mediation zijn gemaakt niet worden nagekomen. Het bevat nadrukkelijk geen verplichting voor het OM om de verdachte opnieuw voor de rechter te laten verschijnen als er niet wordt nagekomen. Dat is in onze ogen een groot gemis. Dit wordt nog eens versterkt omdat het nu ook nog niet duidelijk is welke gevolgen deze eindezaaksverklaring heeft voor het strafblad van verdachte.

Als verdachte niet uit zichzelf nakomt, en het OM verdachte niet opnieuw laat voorkomen, komt het slachtoffer aan het einde van de rit bedrogen uit. Vooral in het geval afspraken ten aanzien van de schadevergoeding niet (volledig) worden nagekomen staat het slachtoffer met lege handen. In deze 'procedure' kan immers geen schadevergoedingsmaatregel worden opgelegd. Voor een slachtoffer kan een inhoudelijke behandeling van de zaak, waar meer zekerheid wordt gegeven tot uitkering van een schadevergoeding om die reden de voorkeur hebben. Het enkel en alleen behandelen van de zaak vanwege de schadevergoeding, zou het doel van deze regelgeving voorbij schieten.

Kortom, we juichen het toe dat de artikelen die regelen dat op zitting nogmaals wordt gekeken of mediation tot de mogelijkheden behoort en het voortijdig kunnen beëindigen van een strafzaak worden verlengd. Maar het niet kunnen opleggen van voorwaarden en het gebrek aan toezicht leidt tot een verslechtering in de positie van slachtoffers. Dit klemmt des te meer nu deze verlengingswet in beginsel zal gelden tot aan de inwerkingtreding van het nieuwe Wetboek van Strafvordering en het slachtoffer zich dus nog minstens 4 jaar voor voornoemde problemen gesteld ziet.⁴

Slachtofferhulp Nederland ziet graag dat de Verleningswet zo wordt gewijzigd dat de belangen en rechten van slachtoffers worden gegarandeerd. Wellicht is het mogelijk schadevergoedingsmaatregel (tijdelijk) aan deze regeling te koppelen. Over eventueel nog op te stellen (lagere) regelgeving denken wij vanzelfsprekend graag mee.

voorzitter Raad van Bestuur

⁴ Met de inwerkingtreding van het nieuwe Wetboek van Strafvordering zou het stellen van voorwaarden en het houden van toezicht geregeld moeten zijn.